

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ
Немањина 22-26
11000 БЕОГРАД

- Маја Поповић, министар правде -

Предмет: Иницијатива за јачање капацитета истражних органа како би се у потпуности обезбедило кривично гоњење корупције и привредног криминала, као и спровођење проактивних истрага

Поштована госпођо Поповић,

Транспарентност Србија је крајем прошле године представила Извештај о процени услова за пословање са интегритетом у Србији (BICA). Поменуто истраживање, чију публикацију смо Вам већ доставили¹, показује да у Србији нису у потпуности обезбеђени услови да привредни субјекти послују са интегритетом. Таква ситуација је мањим делом последица несавршености прописа (где је просечна оцена 85 од могућих 100 поена), а знатно више недовољног ангажовања државних органа у њиховој примени (просечна оцена 47 од могућих 100), што се нарочито огледа у релативно малом броју истражених и откривених случајева коруптивних и сродних кривичних дела која настају у интеракцији између јавног и приватног сектора или унутар приватног сектора. Имајући то у виду, постоји огроман простор да се стање побољша кроз иницијативе пословног сектора, и кроз њихову сарадњу са државним институцијама и цивилним друштвом.

Ради превазилажења проблема Транспарентност Србија је дала 40 препорука за јавни, приватни и цивилни сектор у циљу стварања услова за повећање интегритета. Међу њима су препоруке које се односе на рад истражних органа и антикорупцијске програме. Најзначајнији изазов у примени закона у овој области је пропуштање тужилаштва, што се уобичајено дешава, да проактивно истражује јавно изложене сумње на корупцију. Поред тога, **капацитети институција нису планирани у складу са потребом спровођења широког спектра проактивних истрага** потенцијалне корупције, већ према постојећем броју примљених кривичних пријава.

У фази пријављивања и истраге корупције постоји озбиљан проблем. За кривична дела корупције карактеристична је изузетно висока „тамна или скривена фигура злочина“, што значи да је број осуђујућих пресуда за коруптивна кривична дела далеко мањи од броја почињених кривичних дела (бела фигура злочина) или процесуираних дела (сива фигура злочина). Због тога је потребно **повећати напоре**, пре свега, **да се што већи број таквих случајева открије**. До тога, најлакше и најједноставније, може доћи тако што би се већи број људи који имају сазнања охрабрио да поднесе кривичну пријаву или тако што би се повећала проактивност јавних тужилаца.

¹ https://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/BICA_SRB_ONLINE.pdf

У последњем објављеном Извештају о раду јавних тужилаштава на сузбијању криминалитета и заштиту уставности и законитости за 2019. годину се наводи да је "... током 2019. године Републичко јавно тужилаштво наставило спровођење активности предвиђених Националном стратегијом за борбу против корупције за период од 2013. до 2018. године и пратећим Акционим планом – настављено је вођење евиденције о проактивном поступању код коруптивних кривичних дела. У погледу проактивности у поступању током 2019. године бележи се укупно 97 проактивних истрага за коруптивна кривична дела. Поредећи овај податак са укупним од 139 проактивних истрага, колико их је у 2019. години покренуто због кривичних дела против изборних права, против привреде, против државних органа, против правосуђа и против службене дужности, закључује се да се на коруптивна кривична дела односи 69,78% покренутих проактивних истрага. Једнако је значајан податак да су све покренуте проактивне истраге због коруптивних кривичних дела (97), покренуте од стране новоформираних Посебних одељења и Тужилаштва за организовани криминал."².

Недовољна проактивност је проблем који се констатује у извештајима Европске Комисије – "Проактивна борба против организованог криминала и корупције и даље је пресудна за сузбијање криминалне инфилтрације у политички, правни и економски систем."³ Што се тиче остварених резултата, "...и даље је остварен мали напредак у успостављању евиденције проактивних истрага..."⁴.

Нажалост, мере предвиђене за повећање проактивности у Акционом плану за Поглавље 23 нису довољне да се овај проблем реши. У Акционом плану за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције у Републици Србији од 2013. до 2018. године и тренутном Акционом плану за поглавље 23 недостају конкретне мере о томе како треба развијати и спроводити процес проактивних истрага. Такве мере би могле укључивати увођење обавезе да се проактивне истраге о постојању кривичне одговорности покрену на основу извештаја Државне ревизорске институције, Канцеларије за јавне набавке, буџетских инспекција, Агенције за спречавање корупције, навода објављених у медијима, идентификованих образаца коруптивног понашања итд. Тужιοци не морају чекати да други државни органи (попут Државне ревизорске институције) поднесу кривичне пријаве. Уместо тога, они би могли самоиницијативно да испитају релевантне документе (попут ревизије годишњих финансијских извештаја) како би проверили да ли постоје основи за кривично гоњење или покретање истраге. Тренутни планови у овој области не укључују увођење јаснијих и прецизираних дужности тужилаца у погледу проактивности. Они описују само обуку службеника за спровођење закона о проактивном приступу и посебним истражним техникама (Акциони план за поглавље 23, мера 2.3.2.4.).

Као један од проблема за постизање веће проактивности Транспарентност Србија уочава чињеницу да капацитети јавних тужилаштава и других органа који имају улогу у сузбијању корупције **нису планирани** у складу са потребом за већом проактивношћу. Због тога се Транспарентност Србија залаже и предлаже да се горе описана ситуација измени и унапреди тако што ће се повећати планирани број заменика јавних тужилаца који би поступали у предметим са елементом корупције. На основу података који су јавно доступни у овом тренутку није могуће предложити конкретан број заменика јавних тужилаца. Транспарентност Србија сматра да би до одговора на питање који је то број требало доћи на основу процене самих јавних тужилаштава која поступају у овим предметима (ТОК и посебна одељења ВЈТ). Предлажемо да

² file:///C:/Users/LENOVO/Downloads/RAD_JAVNIH_TUZILASTAVA_2019.pdf

³ https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/serbia_report_2020_SR.pdf

⁴ Исто.

се при том узму у обзир различити видови могуће проактивности, нпр. испитивање аргументованих сумњи на корупцију који се износе у медијима, испитивање могућег постојања коруптивних кривичних дела на основу извештаја или одлука других државних органа и када они не поднесу кривичну пријаву, испитивање могућих коруптивних дела на основу већ истражених случајева корупције и у другим приликама где су постојали исти предуслови да до корупције дође и др.

Законом о јавном тужилаштву ("Сл. гласник РС", бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011 - др. закон, 101/2011, 38/2012 - одлука УС, 121/2012, 101/2013, 111/2014 - одлука УС, 117/2014, 106/2015 и 63/2016 - одлука УС), тачније одредбом члана 75*** став 5 прописано је да број заменика јавних тужилаца за свако јавно тужилаштво утврђује Државно веће тужилаца, уз претходно прибављену сагласност министра надлежног за правосуђе. Права слика о значају те активности за ефикасну борбу против корупције може се стећи тек када се наведена одредба доведе у везу са одредбом члана 15 Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције ("Сл. гласник РС", бр. 94/2016 и 87/2018 - др. закон) која у свом ставу 2 предвиђа да се руководилац одељења и заменици јавног тужиоца постављају, распоређују, односно упућују у посебно одељење вишег јавног тужилаштва за сузбијање корупције из реда заменика јавних тужилаца.

Због свега наведеног, позивамо Вас да предузмете одговарајуће мере како би се Министарство правде, сагласно цитираној одредби, без одлагања сагласило са, надамо се повећаним, бројем заменика јавних тужилаца за свако јавно тужилаштво које буде утврдило Државно веће тужилаца. Будући да сте по функцији чланица Државног већа тужилаца, предлагемо Вам да пред овим органом и сами иницирате поступак који би водио повећању броја заменика јавних тужилаца који раде на сузбијању корупције, а у циљу повећања проактивног поступања тужилаштва.

У Београду, дана 17. маја 2021. године

За организацију Транспарентност Србија

Програмски директор
Немања Ненадић

